

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. An & qualis voluntas sit in Angelo, an eiusde[m] speciei cum humana; an respectu obiectorum libera vel necessaria, an aliquando indeliberata, & quid de naturalibus habitibus Angelicæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

QVÆSTIO IV.

De Voluntate; deque locutione & illuminatione Angelorum, velut actibus quibusdam communibus intellectui ac voluntati Angelicæ.

S. Thomas I. p. q. 59. 60. 106. & 107.

Absolvetur hæc questio quatuor dubitationibus. I. An est qualis voluntas sit in Angelo; an eiusdem speciei cum humana; an respectu obiectorum libera, vel necessaria; an aliquando indeliberata & quid de naturalibus habitibus Angelicæ voluntatis sentiendum. II. Vtrum voluntas Angeli sit naturæ suæ immutabilis ac inflexibilis ab eo, quod semel elegerit. III. An, & quæ ratione Angeli inter se loquantur. IV. An est quæ ratione, & de quibus rebus inter Angelos unus alterum illuminet.

DVBIUM I.

An, & qualis voluntas sit in Angelo; an eiusdem speciei cum humana; an respectu obiectorum libera, vel necessaria; an aliquando indeliberata; an denique naturalium habituum, virtutum aut vitiorum capax.

S. Thom. I. p. q. 59. & 60.

In intellectum Angeli sequitur voluntas; quæ est altera potentia Angeli operativa ad intra: cui adiungitur etiam duas operationes Angeli, quæ simul ab intellectu & voluntate Angeli dependent, nimirum locutionem, & illuminationem Angelorum inter se; quamvis enim hæc proprie intellectu peragantur; voluntas ad eas solum se habeat per modum applicatis, ut dicemus; quia tamen revera etiam voluntatē supponunt, & ab ea quomodocumque dependent, merito ad hunc locum reuocantur; præsertim quando est S. Thomas de iisdem non in ipso Tractatu de Angelis, sed postea primum in Tractatu de gubernatione Dei (de qua nihil attinet peculiarem Tractationem instituere) citat q. 106. & 107. tractavit. Quod vero ad presentem dubitationem spectat, eam iuxta seriè capitulum in ea propositorum, sequentibus assertionibus resolvimus?

Assertio I. Est omnino in Angelis naturalis potentia voluntatis, seu appetitus intellectualis, simul cum acta volitionis proportionato; quæ eodem modo ab Angeli substantia, & inter se, a parterei differit, quo de intellectu & intellectione dictum. Ita communis Doctorum cum S. Thomæ hic q. 59. a. 1. 2. & 3. & in 2. d. 7. Et prima pars est de fide, ex scriptura, quæ passim obedientiam, & inobedientiam; bonitatem moralem & peccatum, meritum & demeritum, præmium & poenam (quæ quidem sine voluntate consistere nullo modo possunt) Angelis tribuit, ut patet q. 6. Ratio est. Quia in omni natura cognoscente, potentia cognoscendi necessario sequitur vis, & potentia naturalis appetendi, cognitioni proportionata, nec ista proportionato sibi actu, impedimentis sublaris, destituitur. Cum ergo in Angelo sit vis cognoscendi intellectualis, necessario etiam in eo erit appetitus

intellectualis, qui voluntas dicitur, simul cum actibus volendi proportionatis; quandoquidem nulum in Angelis esse potest impedimentum præsertim perpetuum eiusmodi operationis; maxime cum superius q. 3. dub. 1. probauerimus, esse in Angelo non solum actum primum, sed etiam actum secundum cognoscendi. Et quia quoad distinctionem à substantia & operationibus Angeli, aut etiam horum inter se mutuo, par est ratio utriusque potentia; vique fatendum erit, non minus etiam voluntatem, & voluntatis actus, tam inter se, quam à substantia Angeli reipsa distingui, quam de intellectu eiusque actibus dictum quæstion. præceden. dub. primo.

Assertio II. In Angelis non est appetitus sensitivus; adeoque nec proprie appetitus concupiscibilis & irascibilis, prout hæc differentias quasdam sensitivi appetitus significant: tamen si prout hæc quadam proportionem & similitudinem ad voluntatem referuntur, suo modo etiam Angelis tribui possunt, absque tamen illa reali eorum inter se, distinctione. Hæc est doctrina S. Thomæ citat q. 59. art. 4. cum absolute negat, in Angelis esse appetitum concupiscibilem & irascibilem.

Et prima pars est indubitata; quia Angeli non sunt corporei; neque adeo habent cognitionem sensitivam: Ergo nec appetitum sensitivum. Ex quo sequitur secunda & quarta pars; quia diuisio illa appetitus in concupiscibilem & irascibilem, propria est appetitus sensitivi; cum interim voluntas vna & indiuisa in vtrumque obiectum boni ardui, & non ardui (vnde ea appetitus distinctio sumitur) feratur: utpote pro obiecto formali & adæquato

habens

habens bonum in communi; non certam aut particularem huius vel illius boni rationem: quo fit, ut quæ in inferiori appetitu sensitivo sunt diuisa, in voluntate sint vnite & per modum vnus.

6 Tertia pars colligitur ex Sancti Dionysio cap. quarto, de diuin. nomin. vbi per analogiam quandam concupiscentiam & iram demonibus tribuit, cum dicit in illis esse *concupiscentiam amentem*, & *furorem irrationabilem*. Neque Sanctus Thomas negat, has denominationes etiam voluntati Angelicæ tribui posse; sed solum negat, per hæc voluntatem re ipsa distingui sicut distinguitur appetitus sensitivus, vt recte Vasquez ibidem, & ex solutione argumentorum patet: præsertim quando omnes actus eiusmodi potentiarum abstracte sumpti proprie Angelis conueniunt, vt sigillatim ostendit Suarez hic libro tertio, capit. primo, à numero quinto.

7 Assertio III. In Angelis est liberum arbitrium; ac proinde voluntas Angelica respectu quorundam obiectorum est libera. Ita Sanctus Thomas hic quæstion. 59. artic. 3. & communis Doctorum cum Magistro in 2. d. 7. Et est itidem de fide ex indicatis scripturæ locis assert. 1. Ratio est. Quia vbiunque est intellectus, ibi est liberum arbitrium; hoc ipso, quod intellectus cognoscit vniuersalem rationem boni; non solum delectabilis, aut vtilis, sed etiam honesti: quo fit, vt vnum & idem obiectum iudicari possit alia & alia ratione bonum, & non bonum, seu appetibile, & non appetibile: qua proinde ratione id ipsum obiectum libere appeti poterit, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem: Secus accidit in brutis, quorum appetitus vniam tantum rationem boni delectabilis, aut sensibilibis intelligit & proponit, vt recte Sanctus Thomas ibidem. Ex quo intelligitur, etsi quidem intellectus formaliter non sit liber, esse tamen ipsum fontem & radicem libertatis, vt suo loco dicetur.

8 Assertio IV. Voluntas Angelica specie ac essentialiter differt à voluntate humana: eademque est ratio Angelici intellectus cum humano comparati. Ita docent Durandus in 3. d. 14. quæstion. 1. num. 8. Maior in 4. d. 49. quæst. 11. Sotus ibidem quæstion. 3. artic. 2. Vasquez 1. part. disput. 43. capit. 5. Suarez hic lib. 2. cap. 2. num. 15. & lib. 3. cap. 1. num. 4. & communis ac certa Scholasticorum sententiam, Angelum & animam specie differre, vt videre est apud Sancti Thomam 1. p. quæstion. 75. artic. 7. & 2. cont. gent. cap. 94. Alensem in 2. p. q. 20. mem. 5. Egidius in 2. d. 3. p. 2. quæstion. secunda, articulo quinto. Bonauenturam distin. 1. p. 2. artic. 2. & alios ibidem, quicquid in reuelationibus B. Amadei Rapti 1. & 5. in contrarium dicatur; quasi voluntas & intellectus Angeli & hominis sint eiusdem speciei & essentia; de qua re dubius etiam fuisse videtur Scorius in 2. d. 1. q. 6.

9 Ratio est. Quia illæ potentia habent se in vtrisque velut propriae passionis, ab essentia effluentes: Ergo sicut essentia specie differunt ex dictis q. 1. dub. 1. ita necesse est, etiam ipsas species differre.

Neque tamen inde consequitur, omnes actus

earundem potentiarum in hominibus ac Angelis specie differre: non solum quia causarum specie, differentium possunt esse iudem specie effectus, vt de calore à sole, & ab igne producto, communis habet sententia; sed etiam quia dantur in vtrisque actus aliqui, videlicet supernaturales, ad quos eiusmodi potentia solum concurrunt vt principia communia & incompleta; cum interim principium specificum & particulare, quo potentiarum vis vltimate completur, sit in vtrisque tam hominibus, quam Angelis eiusdem speciei: quo fit, vt cum diuersitas actuum secundum speciem ex diuersitate principii specifici & particularis, non generici, desumenda sit, tales actus sint eiusdem speciei.

Qua ratione idem Vasquez loc. cit. ex communi tradit, visionem & dilectionem Dei, cum ab habitibus eiusdem speciei procedant, in vtrisque eiusdem etiam esse speciei; esto interim, actus naturales, ac solis naturæ viribus ab vtrisque elicit, in genere, quasi naturæ inter se specie differant, quod ipsum tamen fortasse non vndiquaque est certum, ob dictam superius rationem.

10 Assertio V. Voluntas Angelica non potest sua natura ab omni penitus actu cessare seu vacare; sed necessario est in aliquo actu secundo. Hanc assertionem cum cæteris Doctoribus citandis assert, sequi supponit Sanctus Thomas quæst. 59. artic. 1. & 3. & quæst. 16. de malo artic. 2. ad 2. & 2. cont. gent. cap. 97. & aperte tradunt Ferrariensis 3. cont. gent. cap. 109. Bannes hic quæst. 60. dub. vlt. Suarez hic lib. 3. cap. 3. num. 3. & refert nec improbat Vasquez q. 60. a. 3. Et est assertio non quidem certa, sed probabilior.

11 Ratio est. Tum quia naturalis perfectionis est, semper in actu secundo interno versari, nec ab hac perfectione quicquam iure potest Angelum auocare, vt supra etiam de intellectione dictum quæstion. præceden. dub. 8. Tum quia comparatione Angelici, nulla potest inueniri boni ratio in cessatione ab omni actu; vti nec mali ratio, in exercitio actus alicuius indeterminate: Ergo sicut propter hanc causam amor Dei in patria est necessarius; ita etiam exercitium alicuius actus indeterminate in Angelo. Denique idem à posteriori confirmatur ex eo, quia alias nulla ratio esset, cur iuxta communem doctrinam, omnes Angeli in primo statim instanti suæ productionis operari cœpissent.

12 Assertio VI. Angelus naturali quodam amore amicitia naturaliter, seu quod idem est, secundum naturalem inclinationem, diligit tum seipsum; tum alium Angelum; & Deum; & hunc quidem magis quam seipsum. Ita Sanctus Thomas hic quæstion. 60. articulo tertio, quarto & quinto, ex communi Doctorum: nisi quod circa vltimam partem refragatur Gabriel in 3. distin. 29. quæst. vn. articulo primo, notab. 3. vbi docet, voluntatem ex inclinatione naturali magis diligere se, quam Deum; quod Sanctus Thomas non solum hic cit. articulo tertio, sed etiam in quodlib. 1. artic. 8. & in 1. 2. quæst. 99. & 2. 2. quæst. 26. artic. 3. ex instituto reprobatur, ac præsertim etiam hic cit. quæst. 60. articulo 1. ad 3. vbi ait: *Sicut cognitio naturalis semper est vera, ita dilectio naturalis semper est recta;*

cum amor naturalis nihil aliud sit, quam inclinatio natura & indita ab auctore natura. Dicere ergo quod inclinatio natura non sit recta, est derogare auctori natura. At vero ut idem dicit art. 5. si Angelus naturaliter plus seipsum diliget, quam Deum, sequetur, quod naturalis dilectio esset perversa, & quod non perficeretur per charitatem, sed destrueretur. Accedit, quod ut idem recte argumentatur eodem articulo. 5. in rebus naturalibus id, quod secundum naturam, hoc ipsum quod est, alterius est, principalis & magis inclinatur in id cuius est, quam in se ipsum; nimirum pars magis in conseruationem totius, quam sui ipsius; qua de causa etiam manus, periclitante capite, seu toto corpore, naturali motu seipsam exponit ad conseruationem totius corporis. Ex quo satis etiam probata manet tertia & quarta assertionis pars, de qua plura locis citatis. Nec obstat, quod amor erga se est magis necessarius; quia nihilominus amor erga Deum potest esse maior estimatiue, iuxta ipsam naturæ inclinationem.

13 Prima pars probatur. Primo enim amor, cum sit actus prosecutionis & simul abstrahat ab omni particulari conditione & limitatione boni amati, inter omnes actus voluntatis sua natura primus est, fonsque & origo cæterorum: Est ergo quidam amor naturalis Angelo, ut docet idem S. Thomas q. 60. a 1. Deinde respiciendo particularia obiecta amoris; cum amare nihil aliud sit, quam velle alicui bonum; qua ratione vnus & idem actus amoris fertur & in substantiam siue subiectum, cui volumus bonum, amore amicitiae; & in bonum, quod volumus, amore concupiscentiae; plane faciendum est, Angelum naturaliter seipsum diligere amore amicitiae, quatenus sibi ipsi naturaliter vult, tum suum esse in seipsum & substantiale, tum etiam cæteras suas perfectiones naturales intrinsecas; cum nemo sit vel coniunctior, vel notior, vel minus dissimilis; aut cui quis diutius familiarisue consueuerit, quam vnusquisque sibi metipsum.

14 Quæ ratione etiam ex Aristotele 9. Ethic. cap. 8. refertur illud: *Amabile bonum; vnicuique autem proprium. Et amabilia ad alterum esse ex amabilibus ad se.* Et quidem ille pluribus in eundem sensum dicitur citat. lib. nono, cap. octauo, vbi ait: *Maxime est amicus, qui vult boni ei, cui maxime vult, illius causa, etiam si id sciturno sit nemo. At hæc vnicuique erga se ipsum, & cætera etiam omnia, quibus amicus maxime definitur, maxime insunt. Dicitur siquidem est, omnia quæ ad amicitiam attinent, à seipso ad alios quoque deuenire. Proverbia item omnia consentiunt; ut Vna anima; & Communia omnia amicorum: Et, Aequalitas amicitia: Et, Abiæ genu propinquitas. Omnia enim hæc vnicuique erga seipsum maxime insunt: quippe cum amicus maxime sibi ipse sit. Amare igitur seipsum maxime oportet. Quæ licet Aristoteles ex aliorum mente referat, ipsemet tamen postea etiam approbat.*

15 Addit Sanctus Thomas citat. articulo tertio, tamen si amor Angeli erga seipsum sit naturalis, respectu boni in communi, vel etiam respectu boni naturalis intrinseci, tamen respectu aliorum bonorum extrinsecorum, ad quæ Angelus non est naturaliter determinatus, esse ac dici electiuum, hoc est, consilio & electione susceptum: ita ut amor Angeli erga seipsum alius sit naturalis, alius electiuus, respectu diuersorum bonorum, quæ sibi vult & amat.

Secunda assertionis pars probatur. Quia etiam in naturalibus vna res inclinatur ad aliam similem sibi. Vnde Eccli. 13. vers. 19. dicitur. *Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.* Ratio est. Quia quisque naturaliter diligit suam naturam, ac proinde etiam quicquid vnum est in natura cum ipso.

17 Assertio VII. Angeli naturali amore necessario quoad specificationem amat tum seipsum, tum Deum secundum se, aliumque Angelum secundum suam naturam spectatum. Hæc est, plane mens & doctrina Sancti Thomæ citat. articulo tertio, quarto & quinto. hæc enim potissimum ratione naturalem amorem erga se distinguit ab electiuo citat. articulo tertio. Et articulo 4. ad 3. de naturali dilectione alterius Angeli, expresse docet, eam esse necessariam, etiam in demonibus, cum ait: *Nec illa dilectio naturalis remoueri potest etiam ab Angelis malis, quin dilectionem naturalem habeant ad alios Angelos, in quantum cum eis communicant in natura. Sed odium eos, in quantum diuersificantur secundum iustitiam & iniustitiam.* Idem habet articulo quinto ad 5. de amore Dei. Eadem est communis Doctorum, omniumque interpretum sententia. Nee reipsa dissentit Suarez hic libro tertio, cap. quinto, numero quinto, vbi ait, amorem amicitiae seu benevolentiae erga DEVM non esse necessarium in rigore quoad specificationem, sed tantum secundum quid; eo quod amor hic abicit possit, ut in demonibus accidit. Loquitur enim ille de DEO non secundum se precise, sed prout considerari potest etiam ut vindex mali; aut secundum alios effectus; qua ratione ipsemet Sanctus Thomas citat. resp. ad 5. docuit, amorem naturalem DEI non esse necessarium quoad specificationem in Angelis vniuersim.

18 Ratio assertionis est. Quia Angelus nec in seipso vllō modo, nec in DEO secundum se spectato, nec in altero Angelo secundum suam naturam spectato, inuenire potest vllam rationem mali, ob quam absolute eos odisse, seu malum ipsis sub ratione mali velle possit; licet hæc posteriora obiecta (DEVM scilicet, & alium Angelum) secundum aliam quandam rationem, vel extrinsecam in DEO, vel accidentalem in Angelo possit odisse; non seipsum vllō modo; quia etiam si quis in se reperiat defectum aut malum, id tamen non potest facere; ut quis seipsum absolute oderit, sed solum, ut defectum illum, oderit, quo ipso tamen odio diligit seipsum.

Quod si quis etiam sibi ipsi opteraut inferat mortem, seu non esse, nec id quidem fiet, nisi sub specie boni alicuius erga se, ut ita scilicet euadat maius seu intolerabilius malum. Et ratio est; quia necessitas amandi amore amicitiae, quoad specificationem, oritur ex coniunctione amati ad seipsum, ut ex Aristotele dictum: cum ergo quisque sibi ipsi sit coniunctissimus, sit, ut multo magis homo sit determinatus natura ad amandum se, quam aliquid extra se.

19 Assertio VIII. Angelus amore amicitiae seu benevolentiae

lentia necessario amat seipsum, etiam quoad exercitium. Ita docent Gregorius de Valentia q. 9. punct. 1. & quæst. 11. punct. 1. Bannes hic quæst. 60. art. 3. & q. 8. de verit. a. 6. ad 7. & art. 14. ad 6. etsi contrarium asserant Ferrariensis 3. contra gent. cap. 109. & Vasquez quæst. 60. art. 3. cum quibus ex parte consentit Suarez hic lib. 3. cap. 4. num. 6. & 16. ubi docet, Angelum quidem semper se amare aliquo amore naturali, nullum tamen actum particularem amoris sui habere, qui absolute necessarius quoad exercitium sit, ne quidem amorem benevolentia seu complacentia de suis bonis naturalibus & intrinsecis.

20 Sed probatur assertio. Quia Angelus seipsum semper ac necessario intelligit intuitiva visione, eaque adeo etiam sufficienti, ad causandum amorem, ut fateretur Suarez; nec potest in cessatione seu omissione amoris ullam causam reperire; siquidem nec labor, nec radium, aut difficultas eius actus quicquam obstat; cum & per se sit maxime connaturalis, & iucundus Angelo; nec in suis actionibus naturalibus Angelus unquam defatigetur, ut patet; nec vero ex perturbatione aliqua, vel applicatione animi ad alios actus voluntatis, seu actum amoris erga alios, quicquam potest impediri; quia Angelus perturbationibus non est obnoxius; nec amor naturalis erga se alijs actionibus impeditur; nec ipse impedit alios, uti nec cognitio sui, cognitionem aliorum obiectorum: Ergo nec in cessatione ab illo actu vlla ratio boni apprehendi, nec in ipso amore illo vlla ratio mali apprehendi potest, ob quam ab eo actu Angelus cesset; ac proinde est necessarius in illo, etiam quoad exercitium.

21 Nec obstat, quod demones seipsum solum, pravo amore diligunt, qui tamen non potest esse naturalis, aut absolute necessarius. Primo enim ob hanc causam limitari posset assertio, de Angelo in statu rectitudinis, aut puræ naturæ constituto, saltem quamdiu status is permanet. Deinde respondeo, etiam malum Angelum ex inclinatione naturali, adeoque necessario amare seipsum; spectando amorem illum secundum suam substantiam; quamvis amor ille adæquate spectatus etiam secundum intentionem finis, & aliarum circumstantiarum, pravius eaque ratione nec naturalis, neque absolute quoad exercitium necessarius sit in demone.

22 Assertio IX. Deum secundum se, aut alium Angelum secundum suam naturam, aut ullam omnino rem aliam naturalem à se distinctam, Angeli non amant necessario quoad exercitium. Hæc est communis sententia Doctorum, quam contra nonnullos recentiores tradunt Vasquez articulo quinto, & Suarez hic libro tertio, capit. quinto; numero quarto, ut & Ferrariensis loc. citat. & satis indicat ipsemet Sanctus Thomas articulo quinto, ad 5. ubi docet demones odisse DEVM; non potest autem cum absoluto odio alicuius, stare amor amicitia erga eundem, sub vlla ratione, ut recte Suarez;

etsi Gregorius de Valentia hic quæstione 11. punct. 2. existimet, forte probabiliter asseri posse, Deum ab Angelis ipsisque demonibus necessario amari etiam quoad exercitium. Nam fieri posset, inquit, ut DEVM secundum se semper actu diligerent, & tamen eundem sub alia quadam ratione, nimirum ut eos puniret, odio haberent. Sed reuera hoc fieri non potest; quia verum & absolutum odium alicuius personæ (quo modo utique demones DEVM oderunt) excludit omnem amorem benevolentia seu amicitia erga eundem. Ex quo etiam sumitur ratio assertio. His accedit, quod cognitio naturalis Angelica de DEO solum sit abstractiva & imperfecta, quæ ad amorem Dei necessitare non potest.

Est autem hic sermo de DEO, ut amato amore amicitia; quia amore concupiscentia necessario etiam quoad exercitium, Angeli necessario aliquo modo saltem implicite, amant Deum hoc ipso, quod suum sibi esse dependens ab Authore naturæ amant & volunt, ut indicat etiam Suarez citat. cap. 5. num. 10. Eademque ratione fortè explicari possent Bannes cit. quæst. 60. articulo 5. & Gregorius de Valentia cit. punct. 2. dum docent, Angelos necessario etiam quoad exercitium amare sine diligere Deum; tamen illi reuera etiam de amore amicitia loquuti videantur.

Ex quibus à fortiori patet secunda & tertia pars assertio, quæ ab omnibus Doctoribus videntur receptæ, quia Angeli & seipsum mutuo (ut in demonibus accidit) & quamvis rem aliam naturalem particularem odisse & respicere possunt: nec potest in illis assignari ratio tanti boni cognita, quæ absolute necessiter ad amandum.

25 Assertio X. In Angelis naturaliter non habent locum actus voluntatis subreptitij & per inadvertentiam indeliberati. Ita ex communi & certa Suarez hic lib. tertio, cap. 4. numero 16. Ratio est. Quia nec habent appetitum, aut phantasmam à qua moveantur; & cum sufficienti advertentia seu cognitione semper operantur, ut colligitur ex dictis quæst. præced. dub. 8.

26 Assertio XI. In Angelis secundum suam naturam spectatis possunt esse habitus naturales voluntatis, tum boni; tum mali; quamvis in bonis Angelis reipsa nulli esse videntur. Primam partem tradunt Scotus in 3. distinctione, 33. quæst. vnic. Maior in 3. dist. 33. quæst. 3. ad ultim. Angelus in Moralibus cap. 8. Molina hic quæst. 58. articulo 1. Suarez hic lib. 3. cap. 12. à numero 3. nec dissentit Azor tom. 1. lib. secundo, cap. 25. quæstio. 4. Etsi contrarium docuerint Durandus in 3. dist. 23. quæst. 1. ad 1. Mayron dist. 33. quæst. 1. articulo 5. Caietanus hic quæst. 54. articulo 1. & 4. & quæst. 63. articulo 1. & Vasquez 1. part. disputat. 43. cap. 7. numero 32. & disput. 219. cap. & in 1. 2. disput. 78. cap. 30. num. 20. 22. 25.

27 Probatur assertio. Tum quia verosimillimum est, demones reipsa habere habitus vitiosos superbia & odij Dei; nec enim dubium videtur,

quin hos actus facilius nunc eliciant, quam ab initio fecerint: quare etiam superius quæstion. præcedent. dub. 8. concessimus, in dæmonum voluntate habitus, quibus determinantur ad assensus incertos & coniecturales eliciendos. Tum quia in Angelorum voluntate per se spectata est sufficiens indifferentia, ad bene vel male operandum, actusque virtutum aut vitiorum eliciendos; quæ indifferentia proinde capax est determinationis per habitus. Tum quia in Angelis sua natura spectatis, non abesse videtur difficultas, tum ad exercendos actus quosdam excellentiores virtutum, v. g. naturalis dilectionis Dei; aut constantis amicitia naturalis erga alios Angelos colendæ; tum ad perpetuam mediocritatem & innocentiam vitæ naturalis retinendam, præceptorumque naturalium violationem vitandam.

28

Secundam partem assero cum Durando, Mayrone, Caietano, & Vasquez locis citatis, contra Suarez, & alios quosdam auctores pro præcedenti parte assertionis relatos; qui bonis etiam Angelis virtutum naturalium habitus tribuunt. Ratio est. Quia Angeli boni, ratione status beatifici, nec capaces sunt vilius actus vel habitus vitiosi, vt patet; nec vllam difficultatem, aut repugnantiam sentiunt in exercitio vilius virtutis naturalis; multo minus indifferentes sunt aut indeterminati ad legem naturalem seruandam, aut non seruandam: Ergo nulla est ratio, cur in illis sint naturales virtutum habitus.

Dices, satis esse, quod sint indifferentes ad multos virtutum naturalium actus alioqui non præceptos exercendos aut non exercendos. Respondeo, negando assumptum; quia stante impossibilitate peccandi, & simul summa facilitate bene naturaliter operandi, melius est, vt illa indifferentia, intra latitudinem actuum non præceptorum, pro arbitratu operandi, integra plane permaneat, quam vt per habitum non necessarium ad alteram partem determinetur, adeoque diminuatur. Quamuis ergo forte natura sua tales habitus ab Angelis acquiri possent; conuenienter tamen, iuxta diuinam dispositionem accidit, vt eos re ipsa non acquirant.

D V B I V M II.

Vtrum voluntas Angeli sit natura sua immutabilis & inflexibilis, ab eo, quod semel elegit: & qua ratione Angelus capax sit beatitudinis naturalis.

S. Thom. 1. p. q. 64. a. 2.

Explicatis ijs attributis Angelicæ voluntatis, quæ quod minus controuersa essent, facile simul omnia explicari potuerunt, restat

speciale dubium de naturali inflexibilitate Angelicæ voluntatis; quod veluti magis controuersum, & longiorem postulans explicationem, in hunc proprium locum seorsim discutendum reseruauimus. Quamuis enim à Theologis, occasione lapsus, & pœnitentiæ malorum Angelorum moueatur, reuera tamen ad naturalem conditionem Angelicæ voluntatis declarandam perinet. Inde vero oritur alterum etiam quæsitum, de capacitate naturalis beatitudinis; nam si Angelus sua natura est ad bonum & malum aequè flexibilis, videretur esse incapax beatitudinis naturalis, quæ perpetuitatem & immutabilitatem in bono requirit.

Certum autem, & extra controuersiam est, hac in re, primo, Angelos quoslibet posse naturaliter suam mutare sententiam, ac voluntatem, quando vel non cum omnimoda libertate, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem; vel non cum plena & vniuersa perfecta deliberatione, ac consideratione omnium circumstantiarum ad rem pertinentium, aliquid statuerunt. Nam ob priorem causam, Thomistæ (qui alioquin inflexibilitatem voluntatis Angelicæ tulerunt) aiunt, Angelum malum, peccando, ac Deum odio habendo, mutasse suam sententiam, postquam antea amoris actum, erga eundem, non minus, quam boni Angeli, exercuerat. Dicunt enim, illum amorem, etiam fuerit liber quoad exercitium, non tamen quoad specificationem: eo quod in primo instanti non potuerint Angeli peccare Deumque odisse: de qua re quæst. 6.

Propter secundam causam aiunt, diabolus, cum antea per Iudam intendisset & procurasset mortem CHRISTI Ioann. 13. tamen postea, per vxorem Pilati eam conatum esse impedire, Matth. 27. vt communis & valde probabilis multorum habet explicatio; licet Maldonatus ibidem, cum nonnullis Patribus, aliter sentiat. In quem sensum etiam Suarez hic lib. 3. cap. 10. numero 22. dicit, valde probabile esse, somnium illud vxoris Pilati non de dæmone sed à Deo fuisse, vt ex Patribus ipse etiam notauit 2. tom. disputat. 31. sect. 3.

Secundo certum & extra controuersiam est, saltem diuina virtute, & per extraordinariam, quandam gratiam posse aut potuisse dæmones, post peccati electionem, rursus ad pœnitentiam, & statum salutis reduci. Quis enim, aut qua ratione hoc negare possit?

Controuersum est autem, vtrum Angelus possit sua natura, id quod perfecta libertate & deliberatione semel elegit, vt quidem peccando fecisse aiunt Thomistæ, nolle; adeoque de tali electione pœnitentiam, esto infructuosam habere. De qua re est duplex sententia; prior negatiua, quam tinent S. Thomas quæst. 64. a. 2. Alensis 3. p. q. 1. mem. 2. Capreolus in 2. dist. 7. q. 1. Ferrariensis 4. cont. gent. cap. 95. Caietanus, Bannes, Zumel, alijque recentiores Thomistæ hic citat. quæst. 64. art. 2. & Heruæus quodlib. 3. q. 11. qui tamen ab alijs relatis differt in assignanda ratione. Nam priores illi tota causam huius immutabilitatis referunt ad perspicacitatem intellectus Angelici:

hic